

TERRORIZMUS, VAGY PARTIZÁNHÁBORÚ?

TERRORISM OR GUERRILLA WAR?

A napjainkban, politikai okokból gyakran összemossák a terrorizmus és a partizánháború fogalmát. Annak ellenére, hogy mindkettő az aszimmetrikus háború részét képezi, jelentős különbség van közöttük.

A terror nem ismeretlen fogalom az emberi társadalom történetében. Politikusok katonák mindig is alkalmaztak terrort a politikai célok elérése érdekében. Különbséget kell tenni az állam terrorja és az egyén terrorja között.

A modern terrorizmus a XIX. században keletkezett. Fő célja merényletek útján kikényszeríteni a politikai változásokat. Kezdetben a célpontok vezető államférfiak, vagy a hozzájuk közvetlenül kapcsolható személyek voltak. Például családtagok, vagy bizalmasok. Napjainkban a célpontok köre kibővült, ami valószínűleg azzal is kapcsolatban állhat, hogy a katonai célpontok köre is kibővült. A támadások célpontjai ma véletlenszerűen kiválasztottak is lehetnek. A fő cél a tömeges véletlenszerűen kiválasztott áldozatokkal, a médián keresztül sokkolni a megtámadottak körét.

A partizánháború elsősorban katonai jellegű, de vannak terrorista módszerei is. Elsősorban az ellenség, katonái, vezető tisztviselői és kollaboránsok ellen irányul.

Minkét tevékenységi formában szükséges a társadalmi közeg támogatása, vagy passzivitása.

In these days, for political reasons the concept of terrorism is often confused with guerilla warfare. Despite the fact both of asymmetric part of the war, there are important differences them.

The terror is not unheard in the history of human society. Generals, politicians have always used terror to achieve political goals. Distinction is made between state terror and the terror of individuals.

The beginning of modern terrorism was in the nineteenth century.

Its main objective is to force political change by terrorist attacks. Initially target the leading statesmen, or from their persons were directly connected. Today, the expanded range of targets, which may have may be related to a military target range has been expanded. Targets of the attacks today may be randomly selected. The main goal is that with the victims that were accidentally chosen to shock the public by the media. The partisan war is mainly for military purposes but there are terrorist methods, too. Primarily, the partisan war is against the hostile soldiers, senior officers and collaborators.

Both forms of activity it is necessary to support the social environment, or inaction.

„1866. április 16-án Karakosov Dimitri moszkvai diák rálőtt a Neva partján gyanutlanul sétáló cárra s csak kevésbé múlt, hogy a merénylet nem sikerül”¹

A II Sándor cár elleni merénylet is arra utal, hogy a politikai okokból elkövetett erőszak mindig jelen volt az emberiség társadalomtörténetében. Sokan gondolták, hogy a hatalom megszerzése, vagy éppen megtartása érdekében, a tömeges megfélemlítés, vagy a nyers katonai erő hasznos eszköz lehet. A félelem tudatos alkalmazása jelen volt az ókortól napjainkig.

„Szarepta, Usu,...Akko városokat, erődtményeit, fallal körülvett helységeit, legelő- és itató helyeit Assur isten, az én uram fegyvereinek félelmetessége árasztotta el - meghódoltak a lábamhoz...Amurru ország minden királya bőséges sarcot, négyszeres súlyos ajándékot hozván elébem, megcsókolták a lábamat.”²

¹ Dr. Mangold Lajos- Dr. Horváth Cyril: Tolnai Világtörténelme, Magyar Kereskedelmi Közlöny, Hírlap-és Könyvkiadó-Vállalat Kiadása, hasonmás kiadás, kassákm Kiadó, Budapest, 1993. ISBN 963-7765-33-6 66. old.

² Hahn István: A hadművészet ókori klasszikusai, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1963. 176. old.

VÍZI Sándor

Gyakori jelenség a fegyveres konfliktusokban, hogy a gyengébb fél sajátos, a megszokottól, olykor az írott vagy íratlan szabályokban rögzített módszerekhez képest, eltérő eszközökhöz nyúl.

A háború eszköztárának teljes spektruma megvolt már a korai korokban is, amelyek történelmi korszakokként és a hadviselésre vonatkozó uralkodó nézetek függvényeként más hangsúlyt kaptak. A szabályos háborúban is meg voltak és ma is meg vannak az irreguláris hadviselés és a terror elemei.

Minden hadsereg alkalmaz ma is olyan eszközöket, amelyek eltérnek az általánosan elfogadott szabályoktól. Azt, viszont, hogy a háború milyen eszközei vannak túlsúlyban és mikor milyen módon operál egy haderő, elsősorban a háború politikai célja és a rendelkezésre álló eszközök aránya dönti el. Amennyiben egy hadviselő fél nem alkalmas reguláris háborút vívni, vagy a rendelkezésre álló erők gyengesége ezt nem teszi lehetővé, akkor kissé el kell térnie a szabályoktól.

A szabálytalan háború mindig is jelen volt a hadviselés eszköztárában. Az idők során az effajta háborúzásnak kettő, a sok tekintetben hasonló, azonban gondolatmenetében és hatásmechanizmusában mégis eltérő, válfaja alakult ki. A módszereiben hasonló, de sok tekintetben mégis különböző hadviselési formák közül az egyik a partizán vagy gerilla háború, a másik a terrorizmus nevet kapta.

A fegyveres konfliktusok során gyakran keverik a terrorizmus és a partizánháború fogalmát. Ennek elsődleges oka, hogy a hadviselés e formáiban nagyon hasonló eszközökkel operálnak. Az is bizonyítható, hogy a fogalmi keveredés szándékosan, elsősorban politikai okokból történik. Ilyenkor a fő cél, a szabályt megszegőt – többnyire a gyengébb felet – kivonják a hadviselés szokás és elismert jogában megadható jogok és az ezzel járó védelem alól. Tehát az erősebb fél, eleve törvényessé akarja tenni azokat a brutális módszereket és atrocitásokat, amelyeket a reguláris hadak ilyenkor alkalmaznak.

A partizánháború elvileg nemzetközi jogi védelmet élvez, valóság azonban gyakran ellentmond az elvnek. A terrorista elvileg sem esik semmiféle jogi védelem alá, amit módszereinek bizonyos sajátosságai indokolhatnak. Azonban ha a partizánt terroristának minősítenek, ami gyakran megtörténik, akkor már ki lehet bújni a hadviselés nemzetközi jogának előírásai alól.

Annak ellenére, hogy gyakran hasonló eszköztárral harcolnak a kétféle, ami hatását tekintve gyakran egy, hadviselési mód között jelentős különbségek figyelhetők meg. Úgy gondolom, hogy jogosan tehetjük fel a kérdést, hogy valóban terrorizmus-e minden cselekmény, amit ma annak nyilvánítanak, és miért nem sorolnak e kategóriában sok a terror szó tartalmi jelentésének minden ismervét kimerítő cselekményt.

A TERRORIZMUS, MINT TÁRSADALMI, POLITIKAI JELENSÉG, MEGJELENÉSI FORMÁI

A terrorizmus, mint társadalmi jelenség, annak ellenére új a konfliktusok eszköztárában, hogy maga a terror egyidős az emberi társadalommal. Annak ellenére, hogy az emberek tömegeinek, politikai céllal történő megfélemlítésére való törekvés megszokott eszköze a politikai küzdelemnek, a terror, mint a harc fő eszköze- mondhatni célja- és az alkalmazására „szakosodott” szervezetek létrejötte a XIX. század terméke.

A történelem kezdetétől fogva minden konfliktus természetes kísérője a szemben álló fél ellenállásra való akaratának megtörését célzó erőszakos fellépés. Az emberek viszonylag korán rájöttek, hogy könnyebben elérhetik céljukat, ha közvetlen harc helyett már előre kiiktatják a jövőendő ellenfél harci készségét. Ennek legegyszerűbb módja a félelemkeltés. A célzott brutalitás kiiktatja, vagy legalábbis csökkenti az ellenállásra való készséget és megtöri a harci akaratot.

Az államok, hadseregek, uralkodók és diktátorok eszköztárában napjainkig ott szerepel fizikai erőszak. Sőt léteznek olyan államok is, amelyek nyílt a terrorizmus eszközához nyúltak a belső ellenzékükkel való leszámolás érdekében. Megtörtént, hogy kormányok, gyakran nagyhatalmi támogatással, titkosan terrorcsoportokat hoztak létre, vagy ilyenekkel működtek együtt, a belpolitikai ellenfelek fizikai megsemmisítése és a saját lakosságuk megfélemlítése céljából (pl. Sal-

VÍZI Sándor

vador).³ Komoly tudomány alakult ki annak kutatására, hogy miként lehet, az ellenfelet fizikailag és pszichikailag befolyásolni, harci morálját megtörni.

Azonban más a hadseregek terror jellegű túlkapasai és más, ha ez az eszköz a politikai küzdelem részévé, annak fő formájává válik.

Terrorcselekményt elkövethetnek:

- hadsereg más hadsereg katonáival szemben,
- hadsereg más államok lakosságával szemben,
- állam más államok polgáraival szemben, (e célra létrehozott szervezetek útján)
- állam a saját állampolgáraival szemben,
- e célból létrejött ellenálló szervezetek a társadalom más polgáraival, vagy idegen államok polgáraival szemben,

A terrorcselekmény elkövetése nem azonos a mai értelemben vett terrorizmussal. A terrorcselekmény lehet a hagyományos háború eszköze, de ebben az esetben eszköz, amely közvetett úton akar katonai-politikai célokat elérni. Ez esetben is a tömegek lélektani befolyásolásán keresztül próbálnak nyomást gyakorolni az ellenséges politikai vezetésére, de nem ez a háború vezetésének fő módja.

Bár az állami, vagy egyéni erőszak napjainkra a kiélezett politikai küzdelem szerves részévé vált, mégis úgy vélem, hogy markáns különbséget kell tenni a terrorcselekmény és a terrorizmus között. A terrorcselekmény lehet egy brutális cselekedet, vagy arra való reakció, míg a terrorizmus mindenképpen társadalmi jelenség.

Ahhoz, hogy különbséget tehessünk a terror és a terrorizmus között, pontosan körül kell írunk milyen cselekményeket, sorolunk a terror fogalmi körébe.

Terrorcselekménynek tekintjük:

- Az ellenség foglyul ejtett katonáinak (harcosainak) tömeges lemészárlása,
- A megadás nem elfogadásával, való fenyegetés, a követelés nem teljesítésének esetére
- Célpontok válogatás nélküli támadása, levegőből és földről,
- A békés lakosság elleni támadások, vagy azzal való fenyegetés,
- Jogtalan elfogások,
- Kínvallatás,
- Gyújtogatás, fosztogatás,
- Gátlástalan pusztítás,
- Az adott konfliktusban szerepet nem vállaló politikai és más vezetők elleni támadások,
- Támadások, merényletek, az adott konfliktusban szerepet nem vállaló más személyek, társadalmi csoportok ellen.

A fentiekből következik, hogy a hadseregek is alkalmaznak terror módszereket, azonban e jelenségek mégsem tevesztendők össze a mai értelemben vett terrorizmussal.

A társadalom, vagy annak egy részének a befolyásolást célzó erőszak, később az állammal szembehelyezkedő, ellenálló csoportok eszköztárába is bekerült. Sokan gondolták, hogy réműletkeltéssel, a politikai szimbólumok, vagy az ellenálló csoportok jelentős részének fizikai megsemmisítésével átütő eredmény érhető el.

³ A salvadori polgárháború során (1979-1991.), a Nemzeti Köztársasági Szövetség (ARENA) kormánya, (az ország hivatalos kormánya) terrorcselekedeteket hajtott végre vallási segélyszervezetek munkatársai, katolikus misszionáriusok, a saját lakossága és újságírók ellen, illetve együttműködött a hasonló tevékenységet folytató halálbrigádokkal. (szerző.)

VÍZI Sándor

Bár erkölcsi értelemben nincs különbség az állami és az ily módon ellenálló terrorcsoportok tevékenysége között, pusztító hatásában pedig az állami szervezetek felülmúlnak, bármely terrorcsoportot mégis különbséget látok a két jelenség között.

Míg az állami terror egy gonosz számító politika része és nincs az alkalmazására irányuló kényszer, addig a terrorista-csoportok ezt az ellenállás formájának tekintik. Bár téves olykor téves helyzetértékelésből indulnak ki, de nem látnak más lehetőséget az általuk óhajtott változások kikényszerítésére.

A terrorizmus nem önmagáért való, mögötte mindig komoly társadalmi és politikai konfliktusok húzódnak meg. Valójában ez a jelenség igazi oka és megszüntetésük nagy valószínűséggel a problémát is megoldaná. A konfliktus okainak megszüntetése, azonban olyan politikai, gazdasági és hatalmi érdekekbe ütközik, hogy erre többnyire nincs politikai elkötelezettség, vagy bátorság. Így marad a terrorizmus elleni világméretű küzdelem, mint pótcselekvés. A modern terrorizmus kezdeteitől

Mivel a terrorista csoportok tagjai tevékenységüket „hősi küldetésként” élik meg, a terrorizmus jelenségében nagyon nagy súllyal esik latba, a fanatikus elem és a nyilvánosság. Nem lehet merényletet, főleg nem eleve öngyilkos merényletet elkövetni az ügy igazába vetett mélységes hit nélkül.

A terrorizmus fő megjelenési formája:

- robbantásos és más módon végrehajtott merényletek,
- gyilkosságok,
- emberrablás,
- közlekedési eszközök elfoglalása, eltérítése,
- túszejtés,
- fenyegetés,

A terrorizmust az ilyen cselekmények végrehajtására „szakosodott” szervezet, illetve ezek hálózatának létrejötte e cselekményt a szervezettség szintjére emeli. Ez a szervezettség, az erre való specializálódás, az ideológiai megalapozás teszi olyan társadalmi jelenséggé, amelyre azt mondhatjuk, hogy a politikai élet szerves része.

Minden terrorcselekmény központi eleme az erőszak, amely irányulhat államok, társadalmi csoportok, és az állampolgárok ellen. Mivel hatását elsősorban lélektani úton fejt ki, ezért áldozatai egyrészt szimbolikusak, gyakran tömegesek és lehetnek véletlenszerűn kiválasztottak.

A terrorizmus legfontosabb eszköze a félelem, a rettegés, amelyet a tömegkommunikáció által nagy nyilvánosságot kapó erőszakos cselekmények útján ér el. (robbantások, emberek válogatás nélküli megölése, emberrablások, repülőgép-eltérítések, szabotázsakciók, stb.) Egy komoly áldozatokat követelő, vagy látványos támadás rémületet kelt a megtámadott ország, esetleg a világ közvéleményében.

A támadások erejének és célcsoportjának, mindenképpen ki kell fejezni az elkövető gátlástalanságát és készségét, hogy addig folytatja, míg célját el nem éri. Így tömeges félelem és pánik keletkezik, ami nyomást gyakorolhat a politikára.

A TERRORIZMUS FOGALMI MEGHATÁROZÁSÁNAK PROBLÉMÁI

Annak ellenére, hogy sokan próbálták, több-kevesebb sikerrel megfogalmazni a terrorizmus lényegét bizonyossággal állítható, hogy e definíciók jó része nem alkalmas e jelenség okainak, mozgatórugóinak pontos behatárolására. Még kevésbé használhatók az ellene vívott harc módszereinek megfogalmazására. Ennek okát abban látom, hogy a jelenlegi szakirodalom jó része bizonyítottan, politikailag manipulált és kizárólag a gyanútlan olvasó befolyásolását szolgálja.

A terrorizmus fogalmának meghatározására született sokféle és gyakran nem a valóságot tükröző definíció, jelentős része azért nem elfogadható, mert többnyire a terror, vagy annak nevezett cselekményektől érintett térségek valamely

VÍZI Sándor

politikai vezetőjétől származik. Ők viszont eleve egyoldalúak és elfogultak. Könnyen adnak felmentést a saját oldalnak és gyorsan születik ítélet az ellenfélről.

A szó hétköznapi értelmezésében és használatában nagyon azonos gondolatok vannak, de általános érvényű definíció nem létezik. A legjobban elfogadott nézetek, a terrorizmust egyének vagy csoportok politikai indíttatású erőszakos cselekedetének fogják fel, amelynek célja valamely állam, vagy államcsoport működésének megzavarása, megbénítása, esetleg a fennálló társadalmi, vagy hatalmi viszonyok megváltoztatása céljából.

Természetes, hogy az a hadsereg, amelyik a háború hivatalosan elfogadott szabályaitól eltérő módon küzdő ellenféllel kénytelen harcolni, terrornak nevez minden cselekményt, amely szerinte nem fér bele az általa szabályosnak tekintett keretbe.

Ilyen jelenségek történtek az első a második világháborúban és történnek napjainkban is. A reguláris hadseregek vezetése és a mögötte álló politika terrornak bélyegez minden olyan eseményt, ami nem a nekik kedvező „szabályos háború” jegyében történik. Az ideológiai meghatározottságot jó szimbolizálja, hogy ugyanezek a vezetők a terrorhoz igen hasonló cselekmények elkövetőit, szemrebbenés nélkül keresztelik át hős partizánnak, amennyiben tetteiket az ő érdekükben követik el. Lásd a második világháború partizánjainak a megítélését a Wehrmacht és a szövetségesek oldaláról.

Az objektivitás érdekében, ezért helyesebbnek tűnik azt az utat követni, ha megkeressük, miként, hogyan alakult ki mindazon cselekmény sorozat, amely a terror eredeti jelentését szolgáló célokat követett.

A terror latin szó félelmet és ijedséget jelent. Amennyiben a terror jelenségét szeretnénk meghatározni, véleményem szerint ebből a fogalomból kell kiindulni.

Ha szó szerint értelmezem a terrorizmus fogalmát, akkor – elkövetőtől függetlenül – terrorizmusnak kell tekinteni minden olyan erőszakos politikai (legyen szó fegyveres erőszakról, vagy fenyegetésről) cselekményt, amelynek bizonyítottan a félelemkeltés a célja. A rettegésben tartott társadalmi csoportok ugyanis könnyen irányíthatók és manipulálhatók.

E tekintetben nem számít, hogy az elkövető állami szereplő, hadsereg, vagy bármilyen módon szerveződött fegyveres csoport. Így hát ki kell jelteni – és történelmi példák is ezt tanúsítják, hogy hivatásos hadsereg, vagy bármely állami szervezet is követhet el terrorcselekményeket, a hivatalos állami politika megrendelésére, háborúban és békében egyaránt, akár a saját országának lakossága ellen is.

Mégis úgy hiszem önmagában a megfélemlítés önmagában kevés ahhoz, hogy a cselekményt terrornak minősítsük. Szükséges hozzá az is, hogy a megfélemlítés kifejezetten cél legyen egy adott politikai, vagy más eredmény elérése érdekében és olyan emberek tömegeit kell, hogy érintse, akik nem közvetlen szereplői az adott konfliktusnak, vagy politikai folyamatnak.

A tömegek szerepe e tekintetben közvetett, mivel az erőszak által kiváltott félelem révén gyakorolnak nyomást a valódi szereplőkre például saját politikai vezetőikre. A terror célja azonban nemcsak a konfliktusban való bevonás lehet. Előfordul, hogy éppen valamely konfliktustól való távoltartás, az ellenállás megtörése az elérendő állapot.

Kezdetben a terror alatt egyértelműen a politikai ellenfelek megfélemlítését szolgáló, gyakran az igazságszolgáltatás eszközeit is igénybevevő gyilkos cselekedetek sorozatát értették. E címszó alatt bőven lehet találni példákat a Nagy Francia Forradalom eseményeinél, de a hazai emlékezetben is él még, mit jelentenek a vörös terror, vagy a fehérterror kifejezések.

Az uralkodók és a kormányok, hatalmuk megerősítése és az ellenállás megtörése céljából, mindig is alkalmaztak erőszakot az ellenséges hadsereg és lakosság és gyakran a saját népük ellen is. A fegyveres harc bármikor terrorcselekménybe csaphat át és a harctéren, vagy a feszült körülmények között szolgáló katona megfelelő kontroll hiányában ösztönösen hajlamos a törvénykezést a saját kezében venni.

A probléma azonban mégsem ilyen egyszerű. Világos különbséget kell tenni a fegyveres harc és a terrorista merényletek között. Az erőszak önmagában nem terror és egy fegyveres küzdelem aktív szereplője, legyen az katona, vagy polgári személy, amennyiben fegyveres támadás célpontjává válik, nem tekinthető terrorcselekmény áldozatának.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VÍZI Sándor

Minden fegyveres küzdelem, fegyveres támadás és annak kiegészítő hatásai egyúttal félelemkeltők a környezetükre, de ettől még nem terrorista akciók. A terrorizmus fogalmát ezért a deklarált, vagy az eseményekből következően nyilvánvaló cél elemzésével lehet meghatározni.

Nem mindegy, hogy a félelemkeltés az adott cselekmény szereplőinek a körében valósul meg, ami lehet katonai vagy politikai egyaránt, vagy attól távol álló embercsoportokat fenyeget.

Az első esetben, mint az adott politikai aktus szereplőjének természetes a veszélyeztetettsége, míg a második esetben attól távol álló, a konfliktus lényegéről gyakran mit sem tudó embereket ér támadás. Az egyik esetben a hatás közvetlenül a szereplőket éri és a cél, a félelmen túl az ellenség megsemmisítése, ezért ezt nem lehet terrorizmusnak nevezni. A második esetben az erőszakos cselekmény közvetetten gyakorol nyomást a politikai vezetésre, de a megtámadott csoport nem szereplője a konfliktusnak, ezért a támadás oka kizárólag a félelem magasabb szintjének kieroszakolása.

Tehát terrorcselekménynek lehet nevezni, minden olyan erőszakos, vagy erőszakkal fenyegető cselekményt, amelynek célja félelemkeltés útján elérni valamilyen, többnyire politikai, célt. Terrorcselekményt nemcsak egyének, szervezetek követhetnek el. Maga az állam is felléphet hasonló eszközökkel, akár egy másik állam, akár a saját lakosságával szemben is. E politikai gyakorlatot már az ókorban is ismerték és az erőszak, vagy az azzal való fenyegetés végig kíséri történelmet. Gondoljunk itt az asszír hadsereg hadviselési módszereire, amely mindig az elfoglalt ország hadseregének, vezető rétegének a lemészárlásába és a lakosság elleni kezdetben spontán, majd szervezett erőszakba torkollottak. Ismert a római korban alkalmazott proscriptio, amely az ellenfelekkel való leszámolás eszközeként funkcionált.

Lényege, hogy a hatalomra kerültek, jegyzéket állítottak össze mindazokról, akiket a politikai ellenfelekkel való együttműködéssel vádoltak. Aki ezeket az embereket megölte, vagy a hatalomnak kiszolgáltatta jutalomban részesült. Nem számított, hogy az egyén ténylegesen tett-e olyasmit, ami az üldöztetését megalapozhatta. Elegendő volt, hogy bármilyen oknál fogva (pl. születés) ahhoz a csoporthoz tartozott, amely potenciálisan veszélyeztette a hatalom gyakorlóját.

A listára felkerülni könnyű volt, így az érintett társadalmi réteg rettegett, menekült és nem gondolt ellenállásra.⁴ Kezdetben az erőszak irányultsága célzott volt és közvetlenül ritkán fenyegette az egész társadalmat, azonban az elrettentés fokozás érdekében fokozatosan kiterjesztették.

A politika világában mindig jelen volt a merénylet, azonban ez mindig a politika közvetlen, vagy közvetett szereplői ellen irányult. Az uralkodó elleni gyilkosság, mindig is a hatalom megszerzésének az eszközeként funkcionált. Azonban ennek célja a trón megszerzése volt és nem a rémuralom, így terrorcselekmények nemigen tekinthető.

A társadalmi fejlődéssel a háború résztvevőinek, így a fegyveres támadás célpontjainak a köre is kiterjedt. A második világháború bombázásai gyakran akaratlanul, olykor viszont szándékosan, de érintették a polgári lakosságot. E tekintetben a terror meghatározása kényes művelet.

A fő kérdés ilyenkor, hogy mi volt a célpont? Amennyiben, például egy hadianyaggyár közelében lakó lakosság találatot kapott az nem tekinthető terrorcselekménynek. Ellenben ha a civil lakosság volt a támadás deklarált célpontja, akkor a cél egyértelműen a rettegésben tartott lakosságon keresztül nyomást gyakorolni az ellenséges ország vezetésére, ami már a terror fogalomkörébe tartozik.

A ma terrorizmusnak nevezett jelenséget és a partizánháborút vizsgálva azt láthatjuk, hogy módszereiben és eszközeiben szinte azonos tevékenységről van szó. Ezért napjainkban már nehezen szétválasztható, hogy mi tekinthető terrornak és mi partizánharcnak? Eltérés legfeljebb a célokban figyelhető meg (és ott sem mindig).

A politika céljai érdekében megfogalmazott definíciók gyakran megzavarják a tisztánlátást, ezért erős a fogalomzavar a közvéleményben és a szakmai körökben is. A politikai cél e tekintetben meghatározó és nagyon sok szakértő politikai, vagy ideológiai befolyásoltsága nyilvánvaló.

⁴ Ferenczy Endre-Maróti Egon-Hahn István: Az Ókori Róma Története, Tankönyvkiadó, Budapest, 1992., 187. old.

VÍZI Sándor

A TERROR ÉS A TERRORIZMUS GYÖKEREI, IDEOLÓGIAI ÉS POLITIKAI ALAPJAI, VILÁGPOLITIKAI KÖVETKEZMÉNYEI

A terrorcselekmény önmagában még nem terrorizmus. „Társadalmi rangját” a terrorcselekmények elkövetésére létrejött szervezeti forma biztosította.

A terrorizmus megértéshez foglalkozni kell kialakulásának okaival. A terrorizmus hátterében mindig felfedezhetők azok a társadalmi, vagy a nemzetközi rendszerben fellelhető okok amelyeket, e szervezetek erőszakos eszközökkel igyekeznek megoldani. A terror a gyengék fegyvere is.

Nem öncélú jelenség, hanem nagyon is valódi politikai célt akar elérni, vagy létező társadalmi feszültség váltja ki. Ilyen lehet:

- szociális,
- politikai,
- kulturális,
- vallási,
- gazdasági,
- etnikai,

Igen ritka eset, hogy a feszültségeket kiváltó okok tisztán jelennek meg a társadalomban. Sokkal gyakoribb, hogy több ok együttes hatása vezet el a robbanáshoz.

A terrorizmust sokan és tévesen az asszaszin szektától eredeztetik. E szekta támadásai, azonban politikai vezetők ellen irányultak, ezért támadásaik váratlansága és terrorisztikus jellege ellenére sem tekinthetők klasszikus terrorszervezetnek. Igaz, orgyilkos eszközeik és titkosságuk félelmet váltott ki a kor embereiből, tevékenységük mégsem tömeges gyilkosságok elkövetésére irányult. Támadásaiból hiányzott a szimbolikus és a tömeges elem. Valószínűleg senki nem esett áldozatul a szekta tevékenységének, aki nem került kapcsolatban a korabeli hatalmi harcokkal. Viszont ez utóbbi esetben, mint ellenség senki nem tekinthető vétlen áldozatnak.

A terrorizmus gyökerei valószínűleg az emberi természetben keresendők. A fegyveres harc az államok közötti kapcsolat természetes része. Nem idegen azonban az erőszak a napi emberi kapcsolatok és a belső társadalmi élet szintjén sem. Az erőszakot azonban mindig kíséri a tényleges harc kockázatának az elkerülésének a vágya. A támadó élvezni akarja a győzelmet és nem meghalni érte.

A harc elkerülésének egyik eszköze a félelemkeltés. A harcoló felek el akarják érni, hogy ellenfelük már a tényleges összecsapás előtt megtörjön. Nagyon sok hadsereg, mint például Dzsingisz kán hadserege, keltett brutális magatartásával retteget ez ellenség táborában. A tömeges mészárlások, fosztogatások rettegett hírért költötték a mongol hadaknak és a megtámadott területek lakossága gyakran döntött úgy, hogy ellenállás helyett kifizetődőbb a megadás.

Sokáig a XIX. századi, elsősorban Oroszországban létrejött, anarchista szervezeteket tekintették a modern terrorizmus előfutárainak. Az ilyen szervezetek erőszakos tettei, az uralkodók és más állami vezetők elleni merényletei, politikai indítékokból és a társadalom működésének a félreértelmezéséből fakadtak. Komolyan hitték, hogy a negatív társadalmi jelenségek okának tartott személyek meggyilkolásával elhárítják az akadályt, az általuk kívánatosnak tartott változások elől. Terveik nagyjából ezen a szinten meg is akadtak, senki nem ismerte, hogy a sikeres merénylet után mi legyen a folytatás.

A XIX. századi anarchisták, úgy gondolták, hogy a társadalom bajainak okozóiként számon tartott uralkodók és politikusok megölésével megjobbíthatják a világot. Többnyire szűk egymást is alig ismerő kis létszámú szervezetekbe rendeződtek. A magányos merénylők által elkövetett merényletek nem hozták meg a kívánt eredményt. Tettüknek nem volt kellő média visszhangja, az emberek többnyire érdektelenek voltak e szervezetek eszméi iránt és végül az államok is eléggé erősek voltak a csapás kivédéséhez.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VÍZI Sándor

A terrorizmus fokozatosan lépett ki a magányos merénylők világából a nemzetközi porondra. A múlt század 70-es/80-as éveinek nagy európai terrorhullámaiért elsősorban a német Vörös Hadsereg Frakció, a francia Action Direct, az olasz Vörös Brigádok, valamint a baszk ETA és az ír IRA tehető felelőssé.

Napjainkban főként az arab (palesztin)–izraeli szembenállás és az ezzel összefüggő világpolitikai viszonyok talaján kialakult harc és az ezt kísérő terror szedi a legtöbb áldozatot. Különböző terrorszervezetek (Hamis, Iszlám Dzsihad, Al-Aksza Mártírjai, Hezbollah) merényletek, köztük öngyilkos merényletek százait követték el.

A modern világban a váratlan támadás, a merénylet, a gyengébb eszköze lett. A terrortámadások médiahatását csak fokozta a kommunikáció egész világra történő kiterjesztése. Ma egy támadás híre, szinte azonnal a hírműsorok központi része lesz. Ily módon sokkal nagyobb tömegre lehet hatást gyakorolni, mint száz évvel ezelőtt.

A terrorszervezetek sokféle alapon szerveződhetnek és az ideológiai meghatározottságuk egyik legfontosabb tulajdonságuk.

Terrorista szervezetek a következő alapokon szerveződhetnek:

1. politikai,
2. vallási,
3. ideológiai,
4. etnikai,
5. de egyszerűen bűnszövetkezeti alapokon is.

A fentebb vázolt szerveződési okok és alapok többnyire összeadódnak és több ok is hozzájárul egy csoport létrejöttéhez. Jellemzőjük, hogy kis létszámú, többnyire zárt szerveződések. Tevékenységükben nagyon fontos a pszichológiai és a fanatikus elem. A végrehajtáshoz nélkülözhetetlen a végsőig, akár az öngyilkosságot is vállaló bizonyos számú csoport. Viszont ezek minden áldozata hiábavaló manipulálható és megfélemlíthető emberek nagy tömege nélkül.

A modern terrorizmus veszélye abban rejlik, hogy bár szűkebb célokat követ, a világ kitágulása miatt nemzetközi közegben működik. A kitágult tér megnehezíti a nyomozást, lehetővé teszi az elkövetők menedékre találását és gyakorlatilag követhetetlen, hogy mikor milyen feltételek között jönnek létre az újabb csoportok és hol miként csapnak le.

Manapság a muszlim világban kialakuló terrorizmus jelenségében kettőség figyelhető meg. Egyszer van a politikai cél, a nyugati világ visszaszorítása és ehhez kapcsolódik a vallási kulturális különbségből adódó háttér.

Minden hadviselőnek az ókortól kezdve szüksége van valamilyen „magyarázatra” ideológiára, hogy igazolja támadása jogosságát. Erről tanúskodnak az ókori feliratok, vagy a középkori feljegyzések, de hasonlóan születtek magyarázatok a jelenleg folyó háborúk igazolására.

A terrorcsoportok tevékenysége nem annyira katonai, mint inkább politikai célzatú. Több benne a nyilvánosságnak szánt elem, mint a katonai. A titokban maradt merénylet kellő nyilvánosság nélkül holt erőfeszítésnek számít. A partizántámadás ezzel szemben a megsemmisítés révén ekkor is eléri célját, ha titokba marad.

Fontos a közvélemény szerepe, az a társadalmi közeg, amelyben az adott szervezet tevékenykedik. Lényeges, hogy rejtik, táplálják, soraiból könnyen toborozhat, vagy kirekesztik.

A szervezet az utánpótlását biztosíthatja:

1. szimpatizáló társadalmi csoportokból,
2. a társadalom forradalmat követelő szűk csoportjaiból,
3. elszegényedett, reményvesztett rétegekből,
4. fanatikus gondolkodó egyénekből,

VÍZI Sándor

A terrorizmus elleni háború meghirdetése veszélyes folyamatokat indított be. Nevezetesen, a bárki ellen történő térben és időben indított korlátlan háború lehetőségét. Kiváltásához csak az kell, hogy a megtámadott országra, vagy népcsoportra a terrorista, vagy az azt támogató jelző rásüthető legyen.

Mára megszületett a „latorállam” nehezen definiálható fogalma. Pontosan nem meghatározható mit értenek alatta, viszont azt, hogy ki terrorista és melyik állam számít latornak, könnyen politikai érdekek határozzák meg. Az elsöprő médiafölény pedig, bármit elfogadtat az emberekkel.

A terrorizmus elleni harc jegyében minden megengedhető, beleértve a nemzetközi jog és a nemzetközi intézmények tekintélyének az aláásását is.

Számos ilyen intézkedés született:

- A nemzetközi jog és a nemzetközi normák felülírása,
- Az emberi jogok korlátozása és gyengítése,
- Előtérbe helyezték a katonai erőt,
- Elvonták a figyelmet a biztonság más, fontos területéről,

Az Európa Tanács 2003 decemberében elfogadott biztonsági stratégiájában, megfogalmazták, a távoli veszélyek elleni védelem elsődlegességét. Ezzel a harci cselekményeket az Európától távoli területekre terjesztették ki. E dokumentum, törvényesíti katonai intervenciót és a fegyveres erőszakot bárki ellen, aki a szerzők felfogása szerint terroristának számít. annak ellenére, hogy a dokumentum elismeri, hogy az új veszélyek egyike sem tisztán katonai jellegű, mégis a fegyveres erők, ezen belül a távoli földrészekeken harcolni tudó csapatok fejlesztéshez adott zöld utat.

A terrorlistát a 2001. szeptember 11-i New York-i és washingtoni terrortámadások után elfogadott Hazafi Törvény alapján az Egyesült Államokban hozták létre, amely folyamatosan bővül. Felkerült a Marokkói Iszlám Harcoló Csoportot (GICM), amely tavaly májusban elkövette a 45 ember halálát okozó casablanca-i terrortámadásokat, és szerepet vállalt a márciusi madridi terrorrobbantásokban és a Tunéziai Harcoló Csoportot (GCT), valamint nyolc másik szervezetet. A hazafi törvény érdekessége, hogy csökkenti az állampolgári jogokat és széles jogköröket biztosít a hatóságoknak.⁵ Mindez a terrorizmus elleni harc érdekében történik a magyarázat szerint. Mivel azonban, a polgárok félelmére alapozott törvénykezés, valóság tartalma nem ellenőrzött és a folyamatokban csak kevesen látnak bele, így bármire lehetőséget ad.⁶

TERRORIZMUS, VAGY GERILLAHÁBORÚ, AVAGY A FOGALMAK KEVEREDÉSE

„A népháború a XIX. századi művelt Európa vívmánya.”⁷

Bár, Clausewitz a munkájában a népfelkelésről ír, mégis-főleg oroszországi tapasztalatai alapján- e fogalomba belefoglalja a partizánháború jellemzőit is. A népháborút ő nem tartja önálló tényezőnek a hadviselésben, a sikerhez szükségesnek tartja, hogy összekapcsolódjon a reguláris hadsereg tevékenységével.

Bár a gerilla hadviselés ősidőktől fogva létezik, a háború igazi tényezőjévé, csak a XX. században lépett elő.

„A gerilla-hadviselés sokkal fontosabb jelenséggé vált századunk konfliktusai között, mint bármikor azelőtt....”⁸

Ilyen háborúra került sor a Kínában és a Távol-Keleten az 1920-as évektől. A második világháborúban szinte minden hadszíntéren. Végül hasonlóan nagyméretű gerilla háború tört ki Indokínában az 1960-70-es években, vagy a szovjetek ellen Afganisztánban és ilyenek zajlanak ma is több földrajzi régióban.

⁵ Washington bővítette a terrorszervezetek listáját, hvg.hu 2004. április 30. <http://hvg.hu/vilag/000000000055FC75>

⁶ A hírekben vezető helyen szereplő terrorista cselekmények, elsősorban az Egyesült Államokban 2001. szeptember 11-én történt terrortámadás-sorozat, azt erősítették meg az emberekben, hogy kiszolgáltatottak.⁵ Mégis az a kérdés, hogy ez a folyamat mennyire manipulatív, vagyis valóban annyira kiszolgáltatottak-e az emberek, mint amennyire ma elhitetni igyekeznek velük? (szerz.)

⁷ Clausewitz: A háborúról, Göttinger Kiadó, Veszprém, 1999. (az1917 kiadás reprintje) 440. old.

⁸ B. H. Liddell Hart: Stratégia, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2002. 550. old.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VÍZI Sándor

A terrorizmust gyakran összekeverik a gerilla hadviseléssel, azonban módszereik hasonlósága ellenére jelentős különbség van a kétféle harcmodor között.

A gerilla háborúban az erőszak alkalmazása az ellenség megsemmisítésére irányul. Harcukban szükségszerűen létezik a megfélemlítés stratégiája, megelőzendő az ellenséggel való kollaborálást, de a fő cél a lakosság többségének a szimpátiáját megszerezni.

A terrorizmus is igyekszik önmagát felszabadító és népmozgalomként meghatározni. Az erőszak alkalmazása azonban sokkal tágabb keretek között megy végbe. Egyes esetekben szűk csoportokra, vagy egyes szimbolikus politikai szereplőkre irányul, azonban könnyen ellenségként határozza meg a szembenálló fél teljes népességét. Ez utóbbi esetben a támadás célpontja lehet bárki, a kiválasztás véletlenszerű. Például egy robbantás egy túlzásúfolt metróban nem konkrét személyekre irányul, hanem a merénylet által elért lélektani hatás a kívánt cél.

Való igaz, hogy a hagyományos háborúban is gyakran megsértik a hadviselés törvényeit (a gerillaháborúban meg napi gyakorlat), de a terrortámadás felülír minden ilyen szabályt. A terrorista, úgy véli, hogy cselekményei gátlástalanságát az elérendő politikai cél „tisztasága” magyarázza és a lehetséges eredmény, eleve felmenti a következmények alól.⁹

A terrorcselekmény katonai sikert nem hozhat, ilyen célja valószínűleg nincs. A fő cél a politika befolyásolása a közvéleményen keresztül. Ehhez viszont elengedhetetlen, a félelem légkörének kialakítása. A támadás célpontja gyakran szimbolikus, akkor is, ha a vonaton utazó tömeget támad és akkor is, ha egy jeles szobrot robbantanak fel. Mindig valamilyen csapás az általuk megvetett társadalomra.

Azonban véleményem szerint nincs igazuk azoknak, akik a terrorizmuson a hadviselés szabályait kérik számon. A terrorcselekmény a politikai élet szélsőséges viszonyai között válik uralkodóvá, és mint csak az összes körülmény mérlegelésével értelmezhető.

Vannak politikai helyzetek, amelyek között egy társadalmi probléma már a meglévő keretek között nem kezelhető, vagy a hatalmi szándékok annyira erősek, hogy úgy gondolják ilyen módon oldható meg legbiztosabban az ellenállás letörése, vagy a hatalom megszerzése.

A terroristák célja az emberekkel van kapcsolatban és nem kívánnak területet birtokolni. A gerilla ezzel szemben szüksége van bázisra, ahol a harc fáradalmait kipihenik, felkészülnek a további támadásokra, toboroznak. Szükségük van a lakosság szimpátiájára is. Egyetlen gerillastratégia sem lehet sikeres a területén élő lakosság ellenére.

Mindazonáltal súlyos tévedés a területenkívüliség tiszteletének hiányát a terrorizmuson, számon kérni, amennyiben azt a szembenálló fél ellenébe teszi. A háborús gyakorlat ma már nem nagyon ismeri a vétlen civil lakosság fogalmát és a polgári lakosság már a második világháborúban is légi és földi támadások célpontja volt

A terroristával szemben a gerilla elsődleges célja a behatolók és az átállt kollaboránsok elleni harc. Bár elsődlegesen a behatoló ellenség ellen lép fel, szükség esetén mégis eszköztárába tartozik a működési terület lakosságának megfélemlítése. Ehhez szüksége van az ellátmány megszerzéséhez, a toborzás sikeréhez stb. A gerilla cselekedetei szükségképpen hasonló a terrorcselekményhez, azonban mégsem azok. A fő különbség, hogy a konfliktus résztvevői ellen vezetnek támadásokat.

A partizánháború új hadtudományi elemnek semmiképpen nem nevezhető, mivel ez a fajta hadviselés már évezredektől fogva bizonyíthatóan létezik. A gerilla hadviselés létezett 2001. szeptember 11. előtt is és inkább az meglepő, hogy ez a hadviselési forma napjainkban meglepetésként hatott.

Már Denisz Vaszilevics Davidov (1784-1829)- aki nem éppen kortársunk- is megpróbálta elméletileg feldolgozni az 1812. évi francia-orosz háború tapasztalatai alapján. Talán a tanácstalanság és az ellene való harc sikertelensége okozta, hogy mindjárt teljesen új és váratlan, eddig még sosem volt dolognak állították be és próbálják ma is ezt tenni.

⁹ „Nincs különbség a terrorizmus és a hadviselés más formái között abban a tekintetben, hogy ugyanúgy célba vesz nem harcoló áldozatokat, mint amazok. A terrorizmus azonban módszeresen, a többenél súlyosabban sérti meg a háborúskodás nemzetközileg elfogadott szabályait.” Ariel Merari: A terrorizmus, mint a lázadás stratégiája, Tólas Péter: A terrorizmus anatómiája, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006. 94. old.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VÍZI Sándor

A hadtörténelem tele van példákkal arra vonatkozóan, hogy a gyengébb hadviselő fél, megpróbált a lehetőségeinek leginkább megfelelő, gyakran a hadviselés korabeli írott és íratlan szabályaival ellentétes módon harcolt.

„A gerillák visszájára fordítják a hadviselés normális gyakorlatát, stratégiaiul úgy, hogy kerülik a csatát, taktikailag pedig úgy, hogy kitérnek minden olyan összecsapás elől, ahol veszteségektől kell tartani”¹⁰

A háborúskodás ilyen módja természetesen kiváltotta az erősebb fél e szabályok iránti váratlan vonzalmát. E ragaszkodás a szabályokhoz azon alapult, hogy betartásuk mindig az erősebbnek kedvezett. A szabályoktól eltérő harcmodor kiváltotta a gerillák meglehetősen egyoldalú és gyakran igazságtalan- elítélését, kategorizálását.

Az elmarasztalás alapja, hogy a partizánháború nem a reguláris harc szabályai szerint folyik:

- ritkán kerül sor szabályos összecsapásra,
- nagyon sok a váratlan rajtaütés, veszteségokozás, majd visszavonulás távoli, megközelíthetetlen körzetekbe,
- problémás az ellenség azonosítása, stb.
- állandó feszültségbe tartja a megszálló hadsereget, ami gyakran atrocitásokba torkollik (Vietnam, Indonézia stb.),

A gerilla hadviselés összemossa a terrorizmussal számtalan indokolatlan erőszakos cselekményhez vezetett és vezet napjainkban is a reguláris hadseregek részéről. Az atrocitások hatására nyilvánvalóan a másik oldal-, akiket többnyire terroristának titulálnak- is gyakran nyúlt a bosszú eszközeihez.

Azt, hogy ki a terrorista és ki nem, azt, többnyire önkényesen, mindig az aktuális erősebb fél dönti el. Az ilyen - a mai háborús gyakorlatban is alkalmazott- minősítés tehát nem jogi, hanem politikai kategória és nem sok köze van a valósághoz. Ami viszont történelmi tapasztalat, hogy ilyen esetekben a hadviselés szokatlanul kegyetlen formája alakul ki.

A teljesség igénye nélkül, próbálkozzunk meg a gerillaháború néhány jellemzőjének ismertetésével:

- Saját jól ismert területen, a helyi lakosság szimpátiáját élvezve vívják, ezért a lakosság jelentős része a kulturálisan idegen környezetből érkezett katona számára nem megbízható.
- Alapja és lételeme a helyi lakosság támogatása, ami kifejeződik, az ellátásban, a sebesültek, a csapatuktól elszakadtak elrejtésében, hírszerzésben.
- Mindig bizonytalan helyzetet teremt az érintett területen lévő idegenek számára, akik az ismeretlen környezet, a határvonalak összemosódása és nem utolsósorban igen gyakran a saját műveletlenségük miatt nem tudnak különbséget tenni barát és ellenség között.
- Általában túlerővel szemben alkalmazzák, ezért ritkán kerül sor nyílt szabályos összeütközésre.
- Többnyire könnyűfegyverzetet alkalmaznak, (kézifegyverek, szálfegyverek, robbanóanyagok aknáknak, hordozható nehezebb fegyverzet, gránátvetők, aknavetők)
- Kerülik a nyílt döntő összeütközéseket.
- A hatékonyság fokozása érdekében ritkán alkalmaznak azonosító jelzéseket.
- Jellemző a gyors megsemmisítő rajtaütés majd a védett körzetekbe való visszavonulás, elrejtőzés.
- Kiemelt jelentőséget kap a terep, a környezet álcázó képességének kihasználása.
- Az irreguláris csapat, többnyire alulról, az önkéntesség és igen gyakran a helyi klánok szokásai alapján szerveződik, ami biztosítja a magas motivációnak.
- Irányítása decentralizált, fegyelmi helyzetük a helyi szokások függvénye.
- Többnyire nem érvényesülnek a háború szokásairól és törvényeiről kötött nemzetközi egyezmények, gyakori az ellenséggel való leszámolás, a vérbosszú.

¹⁰ B. H. Liddell Hart: Stratégia, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2002. 556. old.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VÍZI Sándor

A gerillák elleni küzdelem mindig is fejtörést okozott a reguláris hadseregeknek, de könnyen belátható, hogy a gerillaháború, nem új dolog, hanem a fegyveres küzdelem ősi formája. Nem szükséges negyedik generációs háborúnak titulálni, mivel ezekben mindenki által ismert és harcászati értelemben teljesen hagyományos, megszokott harceljárásokat alkalmaznak (rajtaütés, lesállítás, merényletek elkövetése, stb). Szigorúan szakmai értelemben a gerillaháborúban vívott harc sem jelent csak napjainkban felfedezett formákat és eljárásokat.

Számunkra itt az kellene, hogy legyen a legfontosabb tapasztalat, hogy végre vissza kellene térni a háborús tapasztalatokon alapuló kiképzéshez.

ÖSSZEGRZÉS

A gerilla háború nem azonos a terrorizmussal, akkor sem nagyon sokszor látszólag hasonló eszközzel harcolnak. A politika és harcoló reguláris hadseregek napjainkig megpróbálják összemosni a kettőt.

A terrorizmus csak egy tünet. A világban meglévő megoldatlan feszültségek okozzák, amelyek és sokkal mélyebbek annál, hogy a terrorcsoportok elleni harccal megszüntethetők lennének. A terror és a látszólag ellene folyó háborúk mérgező keveréke konfliktusossá teszi a világot és a mélyben kiszámíthatatlan folyamatok indulnak be. Nem mindegy tehát, hogy a világ egyre fokozódó ellentéteit, hogyan kezelik.

Megfelelő politika, gazdasági és humanitárius válasz nélkül a szorongás és szembenállás új korszaka következik. Fegyvert mindig könnyebb gyártani, mint szerszámot és az elkeseredés az embert terrortámadásra alkalmas öngyilkos fegyverré változtatja.

Úgy tűnik, hogy a fejlett országok csak a terrorizmus elleni világméretű küzdelem ködös vízióját és a szűkös, nem nagyon hatékony segélyprogramokat tudták kitermelni.

A terrorizmus világunk egyik fontos, de semmiképpen sem a fő problémája. Sokkal fontosabbak azok a kérdések, amelyek a kialakulásához elvezettek. Kétségtelen, hogy a terrorszervezetek működése kilépett a nemzetközi szintérre, de nem beszélhetünk világméretű terrorizmusról, mint ahogy nem léteznek titkos terror hadseregek, amelyek a világot fenyegetik.

Léteznek viszont többé-kevesebbé befolyásos terrorcsoportok, amelyek képesek a nemzetközi szintéren fellépni. Tevékenységük, viszont földrajzilag is behatárolható konkrét politikai ellentétekhez köthető és nem világméretű ambíciókhoz. Ilyen a Közel-Kelet konfliktus, vagy az a nyugat és az iszlám viszonya, ami sok tekintetben az előző kérdés megoldatlanságából ered.

A nemzetközi jelleget inkább a világ kitágulása, illetve az a szándék jelenti, hogy a merényleteket a szemben álló fél területén kövessék el (lásd: USA).

Fontos látni, hogy a terrorizmus nem azonos a partizánháborúval és nem szabad a kettőt összemosni, akkor sem, ha komoly politikai érdekek mentén törekednek erre. Míg az egyik célja a válogatás nélküli, bár mégis célzott erőszak, addig a partizánháború fő célja az ellenség, annak támogatói, illetve a hazai kollaboránsok megsemmisítése.

A terrorizmus fő célkitűzése a politikai szféra közvetett befolyásolása, míg a partizánháborúban kiemelt szerepet kap a katonai elem. Rövidebben, míg a terrorcselekmények közvetlenül politikai engedmények kicsikarását szeretnék elérni, addig a partizánháború célja a katonai sikereken keresztül elérni a politikai célt.

Ma sokan összekeverik a kétféle tevékenységet, amiben gyakran szándékosság érhető tetten. A politika gyakran és szándékosan terrorista cselekménynek minősíti a partizánakciókat. Ennek fő célja a felkelőkkel való leszámolás könnyítése, míg a másik elérendő cél a saját erőszakos politikai cselekedet legitimálása (lásd: a terrorizmus elleni világméretű küzdelem). A terrorizmus elleni világméretű küzdelem mögött valós reálpolitikai és gazdasági küzdelem húzódik meg, amelyeknek semmi közük a terroristákhoz.

Viszont minden jelszó nagy problémája, hogy az ideológiai alapot újra és újra meg kell teremteni. Ellenkező esetben a közvélemény nem fogadná el a háború indokát. Terroristacselekménynek minősülnek ezért, azok a hadműveleti terüle-

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VÍZI Sándor

ten történt támadások is, amelyeknek inkább a partizánháború részeként lennének értelmezhetők. Meglátásom szerint, sok az egyenlőtlenség a terrorizmus megítélésében. Gyakran nem minősülnek terrorcselekménynek a saját csapatok, vagy a szövetségesek által elkövetett atrocitások.

A terrorizmus és a partizánháború okai között komoly megoldatlan politikai, gazdasági és szociális feszültségek fedezhetők fel. Az ideológiai és vallási köntös mögött ezek a társadalmi jelenségek figyelhetők meg, amelyek megoldása többet jelent e terror megszüntetéséhez vezető úton, mint a legtöbb háború.

A háború áldozatokat produkál, az áldozatok bosszúvágyat, a bosszú újabb támadást és fordítva. Gondolom, ha egyszer elérendő cél lesz a terror megszüntetése – mert ma ez sem biztos – akkor a döntéshozók az okokból fognak kiindulni. Persze csak akkor, ha a világ e problémát kezelni akarja.

Kulcsszavak: terror, terrorista, terrorizmus, terrorszervezet, terrorcselekmény, állam, hadsereg, merénylet, partizán, partizánháború, politika, politikai nyomás, hadviselés, háború, aszimmetrikus háború, iszlám, szimbolikus, nyilvános, tömeg, véletlenszerű, katonai célpont,

Keywords: terror, terrorist, terrorism, terrorist organization, terrorist acts, state, army, outrage, partisan, guerilla war, policy, political pressure, warfare, war, asymmetric war, Islam, symbolic, outward, crowd, random, military target,

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. Ferenczy Endre-Maróti Egon-Hahn István: *Az Ókori Róma Története*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1992.,
2. Ariel Merari: *A terrorizmus, mint a lázadás stratégiája*, Tóth Péter: *A terrorizmus anatómiája*, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006.
3. *Washington bővítette a terrorszervezetek listáját*, hvg.hu 2004. április 30.
<http://hvg.hu/vilag/00000000055FC75>
4. Dr. Mangold Lajos- Dr. Horváth Cyril: *Tolnai Világtörténelme*, Magyar Kereskedelmi Közlöny, Hírlap-és Könyvkiadó- Vállalat Kiadása, hasonló kiadás, Kassák Kiadó, Budapest, 1993. ISBN 963-7765-33-6 66. old.
5. Hahn István: *A hadművészet ókori klasszikusai*, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1963.
6. Clausewitz: *A háborúról*, Göttinger Kiadó, Veszprém, 1999. (az 1917 kiadás reprintje)
7. B. H. Liddell Hart: *Stratégia*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2002.